

NHO Service og Handel

Advokat og spesialrådgiver
J. Henrik Bjørge
*Åpenhet og tillit – to sider av
samme sak: Utvalgte
bedriftsperspektiver*

NHO i bransjer, bedrifter og årsverk

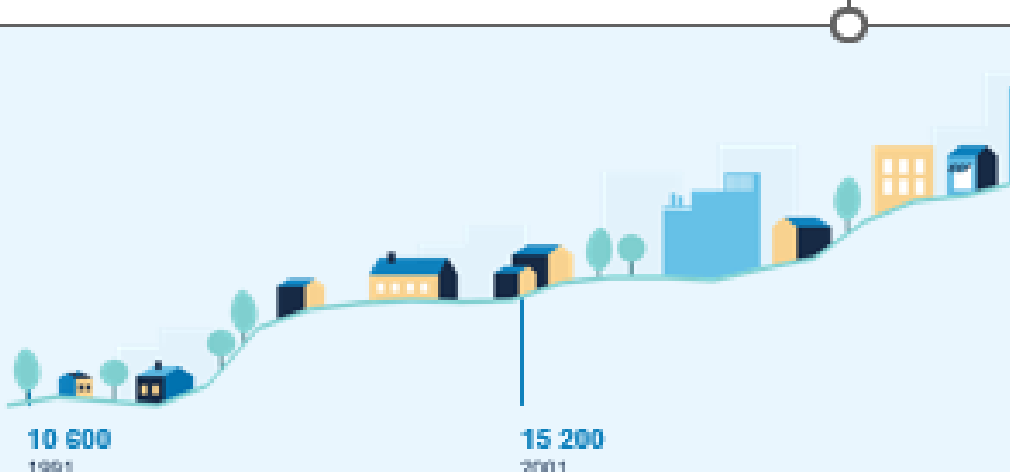
Omfatter bedrifter med til sammen ca 80 000
årsverk, nest størst i NHO.

NHO
Service og Handel

Det offentlige er en betydelig aktør i dette landskapet

Kompetanse | Seriøst arbeidsliv | Bærekraft

NHO

Verd å nevne: «Åpenhet i offentlig virksomhet » er grunnlovfestet:

Fra Grunnloven § 100

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer.

Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Forvaltningsloven (m.fl.)

Offentlighetsloven ([Innsynsguiden – Sivilombudet](#))

Anskaffelsesreglene (og offentlig kontraktpraksis)

Åpenhetsloven (Virksomheters forhold til menneskerettigheter)

Personopplysningsloven

Konkurranselovverket

Lov om forretningshemmeligheter

Når åpenhet i virksomhet - gir tillit = effektiv og gjensidig bærekraftig verdiskaping

Vi vet at:

- **Bedriftene påvirkes sterkt av offentlig makt** – gjennom enkeltvedtak, forskrifter og innkjøpsmakt.
- **Åpenhet om - hvorfor og hvordan myndighet utøves er avgjørende** – både for demokratiet og for bedriftenes evne til å vurdere risiko og satse langsiktig på utvikling av arbeidsplasser.
- **Åpenhet som skaper tillit – gir samfunnseffektivitet.** Innsyn gir ofte bedre forståelse og tillit – og kan forebygge unødvendig mistillit, klager og prosessbyrde.

Om offentlige anskaffelser - feil håndtering av åpenhetskrav av type samfunnshensyn/etisk handel – fører det til:

- **Mistillit og defensiv kommunikasjon**
- **Økte kostnader - og «eksplosive» behov og kjøp av ekspertise & konsulenttenester - på begge sider.**
- **Mindre deltakelse i anbud fra de mest ansvarlige bedriftene**

Med 'åpenhetskrav' menes her dokumentasjon og innsyn i hele leverandørkjeden – inkludert produksjonsforhold, klima, miljø, etikk og menneskerettigheter. Dette kommer i tillegg til lover og andre tilsyn som arbeidstilsyn, forbrukertilsyn/åpenhetslovens krav, datatilsyn og deres fullmakter til strenge bøter.

Et innlegg -om «Åpenhetskrav, som gir Tillit eller Mistillit i Leverandørsamarbeid:

Hva kan skje når kommunen skal bruke innkjøpsmakten til å videreføre hensynene bak «åpenheten» -for alle typer samfunnshensyn - i alle ledd - i enhver kontrakt ?

Perspektiver fra bedrifter :

1. Først - helt kort om kommunens ulike roller ved innkjøp og bedrifter
2. Kontraktsansvar – om bedriftenes samfunnsansvar og bærekraft:
 - Med vekt på: Når typen og detaljerte krav om innsyn/åpenhet/rapportering –og sanksjonering - hemmer samspill og formålet med kravene - i stedet for å styrke det...

Henrik Bjørge, avdeling for kommunikasjon og politikk, Advokat/spesialrådgiver. MBA. Bakgrunn: Om lag ti år i daværende NHD juridisk/konkurransopolitisk avdeling og nå ca 20 år i NHO systemet

Aktualitet: Stadig flere samfunnsansvarlige bedrifter mister interessen for det offentlige markedet. Hvorfor?

Oslo modellen – seriøsitetsskrav og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv

Innholdsfortegnelse

1. Formål og virkeområde.....	2
2. Seriøsitetsskravene.....	2
A) Krav til lønns- og arbeidsvilkår.....	2
B) Krav om elektronisk betaling og oppgjør.....	3
C) Krav om elektronisk utbetaling av lønn til arbeidets bankkonto.....	4
D) Krav om yrkesmessig integritet og dokumentasjonsplikt.....	4
E) Oppdragsgivers rett til å gjennomføre revisjon og stedlig kontroll.....	4
F) Konsekvenser ved brudd på konkurranselovgivningen.....	5
G) Krav om oppfyllelse av skatte- og avgiftsforpliktelser.....	5
H) Krav om begrensnig i antall ledd underleverandører i vertikal kjede.....	6
I) Krav om bruk av fast ansatte i 100 % stilling.....	7
J) Krav om dokumentert yrkesskadeforsikring.....	8
K) Krav om dokumentert obligatorisk pensjonsordning.....	8
L) Leverandørens informasjonsplikt.....	9
M) Krav om forhåndsgodkjenning av underleverandører og kontraktsmedhjelpere.....	9
N) Krav til internkontroll og sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA).....	10
O) Krav om forhåndsregistrering av mannskapslister og føring av oversiktslister.....	11
P) Krav om inn- og utregistrering med gyldig HMS-kort fra første dag.....	11
Q) Krav om registrering og overføring av data fra Leverandøren for bygge- og anleggsoppdrag.....	12
R) Krav om pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister.....	12
S) Krav om at minst 50 % av arbeidede timer skal utføres av faglærte.....	13
T) Krav om fullmakt til å innhente opplysninger gjennom utvidet skatteattest.....	14
U) Krav om adskilte garderobes.....	14
V) Krav til bruk av læringer.....	14
3. Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.....	15
3.1 Kravsett A: Alminnelige krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.....	15
3.1.1 Kvalifikasjonskrav.....	15

Kommunale «seriøsitetsskrav»:

Dette kan sees som en videreføring av «åpenhetskrav» i offentlig virksomhet.

Den praktiske gjennomføringen for bedriftene er ofte kompleks og sammensatt.

Oslo modellen – godt eksempel på krav som **både** bedriftene **VIL** ha - og **ikke** vil ha

1) Roller, offentlig anskaffelser & bedriftene:

Noe av kompleksiteten ligger i *“Hvem møter vi egentlig når vi handler med kommunen – en samarbeidspartner eller en aktør med vil kombinere annen makt og sanksjonsmuligheter?”*

Bedrifter møter kommunen i mange roller samtidig:

- Kunde og oppdragsgiver (anskaffelser)
- Kontrollør og tilsynsmyndighet
- Konkurrent (egenregi, eks: helse, vakt, kantine)
- Regelprodusent og -forvalter
- **Politisk aktør og omdømmebygger med egeninteresse**

*Disse rollene skaper kompleksitet og risiko for bedriftene:
Hvem møter vi i dag?*

Bedriftene møter også menneskene - offentlige representanter - med ulike preferanser.

Kommunenes stedfortredende konsulenter kan ha egne forretningsinteresser

EKS: som salg av ekspertisetjenester, lage krav – kontrollere krav, salg av sertifiseringssystemer– innstille på sanksjonere bøter - som gir tilbakebetaling for kunden .

2) Bedriftene: Åpenhets- og seriøsitetsbestemmelser er bra:

-

Men hva hvis typen krav om innsyn/åpenhet/rapportering i alle ledd –og sanksjonering - hemmer samspill om felles mål i stedet for å styrke det...

Hensynene bak kravene er svært viktige og bedriftene må ta del i deler av dette!

- **Men kontraktene utløser for ofte uforholdsmessige krav til rapportering, lite tillitsvekkende evalueringsmetoder og betydelig fordyrende konsulentbruk i hele anskaffelsesløpet. På begge sider.**
 - De melder om overlappende krav og rapportering fra både lovverk og kommunale modeller, med ulik begrepsbruk og forståelse.
 - Dette gir store kostnader, byråkrati og risiko – særlig fordi ordlyden i kontrakter ofte tolkes ensidig av oppdragsgiver.
 - Leverandørene har lite å stille opp mot oppdragsgiverne; de kan miste kontakten, bøtelegges og «svartelistes» - om de har akseptert oppdragsgivers definisjonsrett om hva som følger av kontrakten.

«Blekket i kontrakten koster lite – hva som står om «due diligence – bøter og risiko, er dyrt

Vi vil unngå at stadig flere samfunnsansvarlige bedrifter mister interessen for det offentlige markedet.

ANBUD 365

Holder deg oppdatert om offentlige anskaffelser

TIPS OSS

FORSIDE BRANSJER INTERNASJONALT FAGKONFERANSER NYTT OG NYTTIG FRA ANSKAFFELSESRETTEN ANSKAFFELSESPØDSEN

SKR...

“Oslo modeller” fra et bedriftsperspektiv – lite trygghet for seriøse bedrifter?

TOPICS: Kontrakt Leverandører Norgesmodellen Renhold Useriøse Akteører Vekting
Det skal være ubeløst å bli stampt med useriøse, men det kan være brutalt når det skjer ut fra lokale regler som er annerledes enn allerede streng norsk arbeidsmiljølov med forskrifter. Den vanlige rettsikkerheten i kontraktforhold virker på flere måter å være satt til side, sier artikkelforfatteren.

INNLEGG AV: LENNART HOVLAND 24. MAI 2022

SEND ARTIKKEL PÅ E-POST SKRYV UT ARTIKKEL

Av advokat Henrik Bjørge i NHO Service og Handel (NHO SH)

Det er gode grunner for at enkelte bransjer har en styrket leverandørkontroll ved kvalifisering, tildeling og oppfølging av offentlige kontrakter. F.eks. på renholdsområdet med et uoversiktlig leverandørmarked, har NHO SH både innenfor og utenfor offentlige anskaffelser tatt initiativ til allmengjær av lønn og arbeidsvilkår, offentlig godkjenningssordning, HMS-kort, oppfølging av fagkompetanse, bedriftsprofesjonalitet og robuste tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Disse tiltakene er forankret i lov og basert på bred høringsprosess hvor ulike hensyn vektet mot hverandre.

Den nylige relanserte Oslo-modellen stiller flere detaljerte krav utover lovverket. Fra politisk ledelse hevdes det at de nye standardkravene er nødvendige for å sikre kommunens egen definisjon på seriøse leverandører. Noen av kravene har bred støtte, spesielt for byggeprosjekter. Men store deler av standardbestemmelsene gjelder alle tjenester. For flere av disse, mener jeg ordlyden reiser spørsmål som bør bekymre lovtidige bedrifter; som blant annet angår administrative tilleggskostnader, omdømmerisiko og boteregimefullmakter med lav kontraktsrettslig rettsikkerhet.

De ulike kommunale modellene er mange og blir flere. Det kan til tider minne om en politisk konkurranse om å bli kjent for å sette flest krav, kreve flest dokumenter og straffe hardest. Et slags handlekraft manifest, som aldri kan bli strengt nok. Som om dette er en egen verdi i seg selv. Men fra et bedriftsståsted og organisasjonsnivå er det vanskelig å bli møtt med respekt for nyanser og bekymring om det som ligner en grådighetsspiral i fullmakter ovenfor bedrifter. Parallelt med de ulike kravene i hver kommune øker behovet for at bedriftene underlegges unike og omfattende

SISTE INNLEGG

Klimameldingen: Tar ikke noe valg om klima- og miljøkrav i ny anskaffelseslov

I den rykende ferske klimameldingen gir ikke regjeringen noen indikasjoner om hva slags klima- og miljøkrav som skal komme i det nye anskaffelsesregelverket. Den nøytr...

LES MER

Statsbygg (I): Gav Rikerevisjonen først 490 kontrakter, men først senere 2 200 til

Kan kontrakter bygge samarbeid – ikke bare sanksjonere avvik?

ANBUD 365

Holder deg oppdatert om offentlige anskaffelser

TIPS OSS

FORSIDE BRANSJER INTERNASJONALT FAGKONFERANSER NYTT OG NYTTIG FRA ANSKAFFELSESRETTEN ANSKAFFELSESPØDSEN

SKR...

Leverer færre tilbud til det offentlige enn før – ubalanserte avtaler

TOPICS: Pro Risiko Sikkerhet Tilbud

Sidenes er 13 nye roller i arbeidsledighetsregisteret som den kompetente å gjøre skillete, den kompetente direktør Øst Erik Engelsen i Securitas (Øst: Securitas TØD 205).

INNLEGG AV: LENNART HOVLAND 17. FEBRUAR 2022

SEND ARTIKKEL PÅ E-POST SKRYV UT ARTIKKEL

Vedens største sikkerhetselskap, Securitas, leverer færre tilbud i norske, offentlige anskaffelser enn før. En rekke klausuler, som etter vårt syn fører til en ubalansert konkurranse, gir for store utfordringer når vi som leverandør skal gjøre oss risikoen, sier kommersiell direktør Øst Erik Engelsen i Securitas til Aktør i Sikkerhet.

8. DESEMBER 2022

Offentlige kontrakter – en uakseptabel risikosport for langsiktige bedrifter?

Av fagsjef Drift og Service Ingeborg Malterud og advokat Henrik Bjørge i NHO Service og Handel
Fjerde november lanserte regjeringen nye nasjonale seriositetskrav eller tiltak...

Balanserte kontraktsvilkår – NHO ber Vestre ta affære

TOPICS: Kontrakt Leverandører Renhold Risiko Standardforståelse

Tilsvarende, da anbudet ble lagt i 2020 har både- og omkostningene for Oslo kommune betydelig økt. Dette betyr at de som leverer på anbudet vil ha store problemer med å dekke utgifter til de nye anskaffelsesreguleringene. Den nøytr...

INNLEGG AV: LENNART HOVLAND 15. MAI 2022

SEND ARTIKKEL PÅ E-POST SKRYV UT ARTIKKEL

Gang på gang har NHO hamret løs på offentlige oppdragsgivere som ofte benytter ubalanserte kontraktsvilkår som er uforholdsmessig risikofylte for leverandører. Noen ganger har en statsråd fulgt opp NHOs alarm, men ellers ofte ignoreres fortsatt oppdragsgiverne om å bruke balanserte og fremforhandlende standardkontrakter. Nå ber de helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre ta affære, slik han som næringsminister gjorde for nær tre år siden. Opp en annen standard-sak i NHO-systemet er brakt til overflaten.

Klimameldingen: Tar ikke noe valg om klima- og miljøkrav i ny anskaffelseslov

I den rykende ferske klimameldingen gir ikke regjeringen noen indikasjoner om hva slags klima- og miljøkrav som skal komme i det nye anskaffelsesregelverket. Den nøytr...

LES MER

Statsbygg (I): Gav Rikerevisjonen først 490 kontrakter, men først senere 2 200 til

Kan kontrakter bygge samarbeid – ikke bare sanksjonere avvik?

Bedriftene forklarer at det handler «lite» om selve retten til innsyn fra kunden.

Det handler mye mer om omfang av utenforliggende krav + byråkrati + uakseptabel risiko- profil i offentlige kontrakter – ikke minst som følge av håndteringen av svært mange samfunnskrav m.m.

- **Lokal politisk konkurranse?**
Hvilken kommune er «best» i klassen på detaljerte og strenge krav?

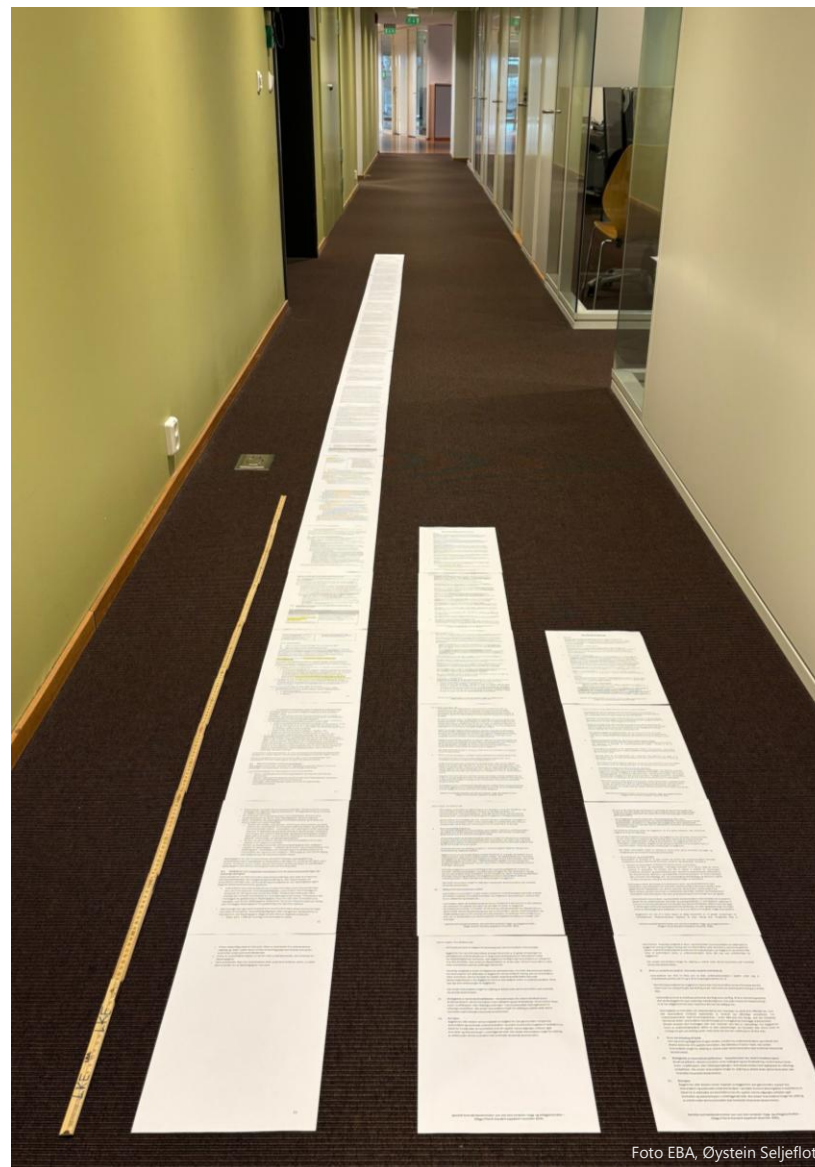

Foto EBA, Øystein Seljeftot

Innholdsfortegnelse

1. Formål og virkeområde.....	2
2. Seriøsitetsskravene.....	2
A) Krav til lønns- og arbeidsvilkår.....	2
B) Krav om elektronisk betaling og oppgjør.....	3
C) Krav om elektronisk utbetaling av lønn til arbeidets bankkonto.....	4
D) Krav om yrkesmessig integritet og dokumentasjonsplikt.....	4
E) Oppdragsgivers rett til å gjennomføre revisjon og stedlig kontroll.....	4
F) Konsekvenser ved brudd på konkurranselovgivningen.....	5
G) Krav om oppfyllelse av skatte- og avgiftsforpliktelser.....	5
H) Krav om begrensning i antall ledd underleverandører i vertikal kjede.....	6
I) Krav om bruk av fast ansatte i 100 % stilling.....	7
J) Krav om dokumentert yrkesskadeforsikring.....	8
K) Krav om dokumentert obligatorisk pensjonsordning.....	8
L) Leverandørens informasjonsplikt.....	9
M) Krav om forhåndsgodkjenning av underleverandører og kontraktsmedhjelpere.....	9
N) Krav til internkontroll og sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA).....	10
O) Krav om forhåndsregistrering av mannskapslister og føring av oversiktslister.....	11
P) Krav om inn- og utregistrering med gyldig HMS-kort fra første dag.....	11
Q) Krav om registrering og overføring av data fra Leverandøren for bygge- og anleggsoppdrag.....	12
R) Krav om pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister.....	12
S) Krav om at minst 50 % av arbeidede timer skal utføres av faglærte.....	13
T) Krav om fullmakt til å innhente opplysninger gjennom utvidet skatteattest.....	14
U) Krav om adskilte garderober.....	14
V) Krav til bruk av lærlinger.....	14
3. Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.....	15
3.1 Kravsett A: Alminnelige krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.....	15
3.1.1 Kvalifikasjonskrav.....	15

Forholdsmessig gebyr – ingen begrensning

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Gebyr (kr 1500 per hverdag)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Stansingsrett og dagmulkt etter kontrakten ved forsinkelse

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Gebyr (kr 1500 per brudd pr. hverdag)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Gebyr (kr 750 per brudd pr. person)

Gebyr (kr 1500 pr. hverdag)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Gebyr (kr 1500 pr. hverdag)

Forholdsmessig gebyr – inntil 1 % av kontraktsummen (per brudd?)

Gebyr (kr 1500 pr. hverdag)

Proporsjonale «Åpenhetskrav» som gir tillit = Reell påvirkning og effektivitet.

- NHO SH støtter åpenhet og samfunnskrav i kontrakter: Men hvis «åpenhetskravene» fører til betydelig risiko for vilkårlighet/uforutsigbarhet, mistillit og sanksjoner, virker det mot sin hensikt.
- ”Åpenhetskrav til bedriftene **kan** skape tillit, men må være:
 - **Forutsigbar**
 - **Formålsstyrt**
 - **Gjensidig** – kommunen må også være åpen om vurderinger og premisser.
- Uten tydelig rolleforståelse og dialogbaserte prosesser, risikerer vi at:
 - Bedriftene gir *minst mulig informasjon* av frykt.
 - Klage- og innsynsprosessene flommer over.
 - De som faktisk **vil gjøre ting riktig**, straffes hardest.

4 gode spørsmål: Før kommunene stiller nye eller viderefører offentlige samfunns- og åpenhetskrav som bedrifter skal følge opp - og eventuelt bøtelegges på – tester dette mot spørsmål som:

1. **Hvilke verktøy og prosesser fremmer tillit om håndteringen av ulike samfunnsansvar - i dette konkrete leverandørsamarbeidet – ikke bare kontroll?**
2. **Er det (åpenhets)kravene til bedriftene i seg selv som bygger gjensidig tillit – eller er det hvordan den møtes?**
Straffer vi ærlige svar om utfordringer i leverandørkjeden, eller bygger vi videre på dem?
3. **Hvordan unngår vi at åpenhetskrav til samfunnsansvar m.m i leverandørkjeden blir “mistillitskontrakter”?**
4. **Hvilke kostnader og administrative prosesser - er det vi egentlig ber om i kontrakten**

Med 'åpenhetskrav' menes her dokumentasjon og innsyn i hele leverandørkjeden – inkludert produksjonsforhold, klima, miljø, etikk og menneskerettigheter. Dette kommer i tillegg til lover og andre tilsyn som arbeidstilsyn, forbrukertilsyn/åpenhetslovens krav, datatilsyn og deres fullmakter til strenge bøter.

Takk for “Kontroll & Tilsyns” – viktige arbeid.

Ta gjerne kontakt - og takk for meg!

Mvh,

J. Henrik Bjørge

Advokat (MNA)/Spesialrådgiver

Master of Business and Administration

Avd: Kommunikasjon og politikk

T: +4792218182 E-post: jhb@nhosh.no

 **NHØ
Service og Handel**

Middelthunsgt. 27, Postboks 5473 Majorstuen, 0305 Oslo

[Se medlemsbrosjyre her](#)

nhosh.no | facebook.com/nhoserviceoghandel | twitter.com/nho_sh

Konkurranse om å stille strengest krav?

Et tydelig funn i evalueringen er at offentlige oppdragsgivere i større grad enn før stiller strengere seriøsitetskrav i sine anskaffelser, men uten at disse nødvendigvis er tilpasset realiteten i virksomheten eller i bransjen som skal levere oppdraget, og uten at kravene faktisk følges opp etter at kontrakten er inngått. En rekke aktører som er intervjuet i evalueringen viser til at det særlig i en del kommuner synes å ha blitt en konkurranse om å være «best i klassen» på å stille krav. Samtidig viser evalueringen at kravene ofte ikke følges opp gjennom kontroller av leverandørenes etterlevelse.